

SHAKESPEARE

Háromszázkilencven esztendővel ezelőtt, 1564. április 23-án született Stratford-on-Avon városában a halhatatlan angol drámaíró, a világirodalom egyik legnagyobb költője, William Shakespeare. Hatásban és népszerűségben egyetlen író sem mérkőzhet az „avoni hatyú”-val, akiről Vörösmarty Mihály többek közt azt mondta, hogy „egy jó Shakespeare-fordítás felér a leggazdagabb széplitteratúrának is legalább a felével”. Marx Lafargue-nak arra a kérdésére, hogy kiket tart a világirodalom legnagyobb alakjainak, Aischyloszt, Shakespeare-t és Goethet sorolta fel. A Szovjetunióban Shakespeare ma is megelőző népszerűségben minden külföldi szerzőt. Hazánkban egy-egy Shakespeare-bemutató mindig a kulturális élet ünnepeinek számít.

Shakespeare ma is elevenen ható népszerűségének az a legfőbb oka, hogy olyan általános érvényű, magas művészi színvonalú kifejezést talált korának roppant feszültségeket rejtő problémáira, mely nemcsak az úgynevezett erzsébetkori Anglia társadalmát, annak tipikus alakjait és helyzetét tükrözi, hanem a mai ember számára is újat és érdekeset tud mondani.

A XVI. század második felében Erzsébet királynő uralkodásának idején az angol abszolútizmus virágzásának évtizedeit éli. A polgárosodó Anglia tengeri hadereje tönkrevéri a feudalizmus vezető országának, Spanyolországának „győzhetetlen” Armadáját. Az egyre erősödő angol polgárság előtt hatalmas perspektívák nyílnak meg, s mivel a feudális anarchia felszámolásában vállaltva harcolt a királyi hatalommal, úgy érzi, hogy részesévé vált az államhatalomnak. Két érzés futi: az életörömmel feli, túlláradó optimizmus és a nemzeti büszkeség. Ezeknek ad kifejezést Shakespeare a kilencvenes években írt vígjátékokban és történelmi színművekben.

A század vége felé azonban a derűnek látszó szemhatáron megjelennek a felhők. A polgárság segítségével megerősödött abszolút királyi hatalomnak csak a feudális anarchia felszámolása volt a célja, de nem azért, hogy megdöntse, hanem éppen azért, hogy megerősítse a feudalizmus megingott épületét. Nincs többé szűkség a polgárság részvételére az államhatalomban, ellenkezőleg, királyi hatalom és arisztokrácia együttesen igyekeznek a régi rend alapjainak körülbástyázására. A XVII. század első felében egyre jobban kifejeződik a társadalom ellenmondásai, melyek végül is — Shakespeare halála után három évtizeddel — az angol polgári forradalomhoz vezetnek. Az elborult szemhatárnak a feudalizmus kibékíthetetlen ellentmondásainak problémái gígászi erővel elevenednek meg Shakespeare nagy tragédiáiban, melyeket a század első évtizedében írt.

Shakespeare életéről egyébként nem sokat tudunk. Apja jómódú iparos volt, egyidőben a polgármesteri tisztséget is ő töltötte be Stratfordban, de később tönkrement. William elvégezte a városi iskolát, s fiatalon, 18 éves korában megnősült. Házasságából két lány és egy fiú született. 1585-ben vagy 86-ban Londonba ment, s állítólag először a színházak előtt őrizte a nemesek lovait. Később sűgő lett, majd segédrendező, egy ideig színész is, s ekkor kezdett hozzá régi darabok átdolgozásához. A kilencvenes évek elején már ismert író. Hamarosan a legelső köztársasági tanulója már úgy említi, mint a legnagyobb angol drámaíró. Színigazgató és színházi részvényes lesz, rendezési eladósodott családjának anyagi ügyeit. És közben tovább írja darabjait, 1612-ben leteszi a tollat, visszatér szülővárosába, Stratfordba, s utolsó éveit itt tölti. 1616. április 23-án, ötvenkétedik születésnapján halt meg.

Írói működése tehát nem egészen egy negyedszázadot tesz ki. De ez az idő döntő fontosságú az angol színház történetében, Shakespeare Londonba érkezésekor a városban két színház volt, a város közönsége azonban olyan szenvedélyes érdeklődést tanúsít az előadások iránt, hogy számuk rohamosan nő. 1599-ben épül fel a híres Globe-színház, amelynek Shakespeare is részvényese és a stábot az időtől kezdve ennek a számára ír.

Drámáiról munkásságának első szakaszában írta vígjátékainak legnagyobb részét. Legjobb vígjátékai a „Szentivánéji álom”, a „Velenői kalmár”, a „Windsori vígjáték”, az „Ahogy tetszik” és a

„Vizkereszt”. Közülük formailag és tartalmilag egyaránt a „Szentivánéji álom” a legkiemelkedőbb mű.

A görög keretbe helyezett cselekmény boszorkányos ügyességgel szövi össze az arisztokrácia és a királyi udvar köreinek problémáit az egyszerű londoni kézművesek életével és az angol nép képzeletvilágában akkor még elevenen élő tündérvilággal. A meglevenedett népmesében érezzük magunkat, s ebben a költő megtalálja a módját, hogy a feudálisznak a családi érdekeken nyugvó, elavult házassági felfogásával szemben diadalra juttassa a szerető szív szavát. Nem véletlen, hogy éppen a királyi parancsolja meg az önző, szívtelen apának, hogy ne álljon útjába leánya boldogságának. Az abszolútizmus virágzása idején a polgárságnak olyan elképzelései voltak az uralkodóról, amilyenek Shakespeare rajzolja Theseust. Ugyanakkor a darab kegyetlen szatirja a korabeli érzélgős szindarabok és a rossz színészek ellen.

Ugyancsak ebből az időből valók történelmi színművei, melyek közül a legkiemelkedőbbek a „III. Richard”, a „II. Richard” és a „IV. Henrik”. A „III. Richard” egyetlen alakba sűrítve eleveníti meg a feudális anarchia minden borzalmát és kegyetlenségét. A feudális anarchia eszközeivel uralkodó Richárd szemben Richmond gróf, a későbbi VII. Henrik király, a béke és igazságosság jelszavait hangoztató abszolútizmus képviselője.

Nemcsak ezek a darabjai optimista színezetűek ebben a korakában, hanem még ifjúkori tragédiája, a „Romeo és Júlia” is távoláll attól a pesszimista létezménytől, mely későbbi tragédiáiban megnyilvánul. A két szerelmes tragikus halála is a feudális anarchia következménye, de egyúttal kiindulópontja az anarchia felszámolásának Veronában.

Hogy miért változott keserűre Shakespeare derije, azt a korviszonyok eléggé megmagyarázzák. A századforduló után mélyesleges pesszimizmus vesz rajta erőt. Ekkor születnek nagy tragédiái, a „Julius Caesar”, a „Hamlet”, az „Othello”, a „Lear király” és a „Maobeth”. A „Lear király” például elvi síkon veti fel a kérdést: lehet-e valaki a nép oldaláról király, megértheti-e az uralkodó az elnyomottak hangját? A válasz határozott, nem. Shakespeare meglátta, hogy a dolog nem a király jó- vagy rosszakarátán múlik, a feudális királyság intézménye alapvetően rossz.

Legnagyobb tragédiájában, a „Hamlet”-ben egy ember lelkébe koncentrálna két világnak, a régiének és az újnak a gígászi harcát. Hamlet, az új világ, a humanista életfelfogás képviselője, de nem tud elszakadni a feudalizmus, a régi világ erkölcsi parancsától, és ez az ellentmondás felemészti. Ebben a műben, mely ugyancsak mélyreható bírálatot mond az udvar és az arisztokrácia erkölcsi romlottságáról, szintén módját leli Shakespeare annak, hogy elmondja véleményét az irodalom, a színjátszás kérdéseiről. Abban az utasításban, melyet Hamlet a színésznek ad, lényegében megtalálható a realista színjátszás ábcéje. A színjáték feladatát az jelöli meg, hogy „tűkröt tartson mintegy a természetnek; hogy felmutassa az erénynek ön ábrázatát, a gúnynak önön képét, és maga az idő, a század testének tulajdon alakját és lenyomatát.”

Pályafutásának utolsó éveiben a kor ellentmondásokkal teli életébe belefáradt, sokat tapasztalt ember rezignált bölcsességét szövegezte meg tragikomédiáiban, a „Cymbeline”-ben, a „Téli regé”-ben és a „Vihar”-ban.

Shakespeare 37 szindarabot írt, s ezenkívül lírai és epikus költeményeket is. Nehéz dolog egy rövid cikk keretében összefoglalni csak legfontosabb mondanivalóit is, hiszen a róla szóló irodalom hatalmas könyvtárat tesz ki a világnak szinte valamennyi nyelvén.

Befejezésül még annyit, hogy a teljes magyar Shakespeare már a múlt század második felében, 1878-ban megjelent Arany János irányítása mellett. Legnagyobb költőink, Vörösmarty, Petőfi és Arany egyaránt fordítottak belőle. Népi demokráciánkban 1948-ban jelent meg az utolsó teljes Shakespeare kiadás, de még az idén megjelenik művei új, teljes kiadásának egy része. Népi demokráciánk döntő fontosságának tartja, hogy a klasszikus irodalom legnagyobbjai a legszélesebb dolgozó tömegekhez is eljussanak.

POSA PÉTER
egyetemi adjunktus

Számos intézkedéssel csökkentjük az önköltséget

Hozzászólás a „Délmagyarország” vitaindító cikkéhez.

Az önköltség csökkentése népgazdaságunk további erősödése szempontjából állandóan napirenden tartandó kérdés, s szakadatlanul keresnünk kell az önköltségcsökkentési lehetőségeket.

Vizsgálunk kell a feldolgozásra kerülő nyersanyagot olyan szempontból, hogy abból a kívánt minőségű végtermék gyártható-e, illetve, hogy a nyersanyag magasabb osztályú, jobb minőségű termék gyártására mennyire alkalmas. Üzemünkben azzal, hogy a 34-es lánconál gyártáshoz a tervezetnél alacsonyabb minőségű gyapotot használtunk fel — az első negyedéves 1,233.000 forint önköltségcsökkentést tudunk elérni. Természetesen

biztosítanunk kellett feldolgozás közben azokat a feltételeket, melyek lehetővé tették, hogy alacsonyabb minőségű gyapottól készült fonalak minősége ne romoljék.

A segédanyagfelhasználás terén bevezettük a limit rendszert. Ez 19,6 százalékos megtakarítást eredményezett. A limit rendszer bevezetése az összes termelő üzemekben minden egyes segédanyagra, fogyóeszközre és gépkatrészre

normamegállapítást jelentett. A termelő üzemrészek minden hónapban minden segédanyagra és fogyóeszközre limit-lapot kapnak. A kivételezés alkalmával a raktárlevonja a kiadott segédanyag, illetőleg fogyóeszköz mennyiségét, feltünteti egyúttal a még fennmaradó keretet. A keret esetleges kimerítése esetén

további kivételezés csak a főmérnök engedélye alapján lehetséges,

aki azt a limit-lap megfelelő rovatában a fonódavezető által javasolt mennyiségre adja meg. A segédanyaggal való takarékoság további biztosítéka ezen felül az, hogy a segédanyag és fogyóeszköz-felhasználást havonta üzemrészenként tételesen kimutatjuk az anyagkönyv adatai alapján. Ezáltal a művezető hónapról-hónapra tételesen figyelemmel kísérheti a segédanyag felhasználását és a túllépésekről, vagy az esetleges megtakarításokról havonként a műszaki értekezleten beszámol.

Az önköltségcsökkentés elősegítésének további fegyvere az önálló műhelyszámolás, ahol a termelékenységi mutatók mellett a határfokokat, a hulladékkepződést, az egységköltség alakulását, a mun-

kaidó kihasználását is kimutatják. Legdöntőbb azonban, melyet műszaki dolgozónk leghasznosabban alkalmazhatnak, a dolgozókénti normateljesítés, hulladékszázalék, selejtszázalék, minőségi osztályozás, kötözési minősítés és kötözési idő kimutatása további 100 kg termelésre eső megtakarítás.

Az önköltség csökkentését segítő elő az energiatakarékosság.

Ennek keretén belül felülvizsgáltuk üzemünkben az összes energiafelhasználó helyeket és megállapítottuk, milyen mértékben szükségesek a termelés előmozdítására. Ennek keretén belül nyert megállapítást például, hogy a klimaház folyamatos üzemeltetése hűvösebb időjárás esetében nem szükséges — egy-egy órással leállítható. Ezzel óránként 85 kilowatt áramot tudunk megtakarítani.

A felsoroltak és ezenkívül még számos apró intézkedések és nem utolsósorban újítóink leleményessége nagymértékben hozzájárulnak ahhoz, hogy önköltségünket a lehető legnagyobb mértékben csökkentjük és ezzel elősegítsük a kormányprogram megvalósítását.

Bodó Zoltán,
a Szegedi Textilművek főtechnikusa

Április 27-én:

„Irodalmi törvényszék”

Szegeden

A Magyar Írók Szegedi Csoportja, a Városi Tanács népművelési osztálya és a „Délmagyarország” szerkesztősége elhatározta, hogy megteremtí az irodalmi vitáknak Szegeden eddig még nem ismert formáját, az „Irodalmi törvényszék”. Az „Irodalmi törvényszék” április 27-én, kedden este 7 órai kezdettel ül össze a Közkalmarozottak Szakszervezetének kultúrthónában és a Tiszatáj 1954. évi első számát vitatja meg.

A vitaesten felszólal Halász Előd egyetemi tanár, Madácsy László főiskolai docens, Pósa Péter egyetemi adjunktus, Szekeres László egyetemi tanársegéd, Dér Endre, az írócsoport titkára, Somfai László, a Tiszatáj szerkesztője.

Balásyán is jól akarják végezni a soros teendőket

A balásyai mezőgazdasági termelési bizottság segít abban, hogy a növénytermelésben, a gyümölcs- és szőlészeti munkákban jó eredményeket érjenek el a dolgozó paraszokok. A balásyaiak is időben akarják elvégezni a soros teendőket.

A balásyai egyéni gazdák között egyre jobban kibontakozik a párosverseny. Például Bőröz István, Ujvári Jánossal, Tanács József Bozsó Istvánnal, Tóth Imre Sülly Józseffel áll versenyben.

Több és jobb könyvet juttat az olvasók kezébe a könyvtárak együttműködése

A szegedi könyvtárosok értekezlete az Egyetemi Könyvtárban

A „Délmagyarország” szerkesztősége egy vitaindító cikk nyomán a városi könyvtári szolgálatának megújítása érdekében néhány héttel ezelőtt anélkül hívta össze Szeged könyvtári szakembereit és a legszorgalmasabb könyvtárlátogatók néhányát. Az anélkül egyebek közt határozatot hozott, amely szükséges tette a szegedi könyvtárak együttműködésének megteremtését. Ennek az együttműködésnek elvi és gyakorlati kérdéseit tárgyalta meg kedden az Egyetemi Könyvtárban megtartott nagyjelentőségű könyvtárosi értekezlet, amelyen a szegedi könyvtárak vezetőin és dolgozóin kívül résztvett Barabási Rezső, a Népművelési Minisztérium könyvtári osztályának vezetője, Berza László, a Népkönyvtári Központ vezetője, Szalontai József, a megyei tanács népművelési osztályának vezetője, Nagy István, a szegedi városi tanács vb. elnökhelyettese. Képviseltette magát az értekezleten a városi tanács népművelési osztálya és a járási tanács oktatási osztálya is.

A vendéglátó könyvtár nevében Hencz Aurél, az Egyetemi Könyvtár igazgatója nyitotta meg az értekezletet, ismertette az idáig vezető utat és vázolta a megtárgyalandó problémákat. A megbeszélés alapjául szolgáló beszámoló „Szeged könyvtárügye” címmel Péter László egyetemi könyvtáros tartotta meg. Ebben áttekintést adott az egyes szegedi könyvtárak utóbbi

Erről írnak levelezőink

Váltójavító munkások

A vasúti forgalomhoz szükséges, hogy a váltók óramű pontossággal működjenek. A Szeged Rendező Pályaudvar sok-sok váltója javításra szorul. Ugyanis igen nagy rongálódásnak vannak kitéve a nagy forgalom és tolatások miatt.

Áprilisi hűvös szél száguld végig a pályaudvaron. Esik az eső is, de ennek ellenére Lapu Sándor és Bajcsi Tamás zavartalanul dolgozik az egyik váltó bélelésén.

A csavarazítás megtörtént, de jeleníteni kell, hogy kiemelik a töstint. Bajcsi Tamás futva indul az órsra, hogy ezt megtegye, mert addig szünetelni kell a tolatásnak. Minden perc drága. Iparkodnak is, hogy hamar elkészüljenek munkájukkal. Együttes erővel felemelik a csúcsint, elhelyezik a bélelő lemezt, megolajozzák és a fel-emelt részt visszakeresztik. Igen ám, csak hogy az nagy, kisebb bélelő lemez kell. Nem sokat tekerőriáznak, hanem percekben belül előkerítik a szükséges bélelőlemezt és helyreállítják a váltót. Kész. Megteszik a jelentést. Közben ömlik az eső, de ők mit sem törődnek ezzel, más munkához látanak. Kongresszusi vállalkásukat 122 százalékra teljesítették. Horváth György

Áramtakarékossági javaslatok

Hogyan lehetne még jobban takarékoskodni a villanyárammal? Ez a kérdés foglalkoztatja városunkban a javaslatot, hogy az üzemekben jobban kell ügyelni arra, hogy a transzmisszió üresen ne járjon. Úgy osszák be a munkát, hogy egy transzmisszió levő gépek egyszerre dolgozzanak, mert így kevesebb az áramfogyasztás. A gyárakban az udvari világítást, amely csupán az éjjeli-őrök útját világítja meg, a legminimálisabbra le-

het csökkenteni és kisebb égőket is lehet alkalmazni az udvar megvilágítására.

A 144-es Csemegebolt iroda, raktár és mellékhelyiségeiben is nagy gondal ügyelünk, hogy ne pocsékoljuk a villamosenergiát. A helyiségekben táblákon feltűnő írással hívjuk fel a figyelmet arra, hogy nemzetgazdaságunk érdekében milyen fontos a villanyárammal való takarékoság.

Drégely Józsefné

Bizottság elnökeül, ugyancsak Barabási Rezső elvtárs javaslatára az értekezlet Péter László egyetemi könyvtárost választotta.

A megbeszélésen hosszasan foglalkoztak a résztvevők az ifjúság könyvvél való ellátásának kérdésével, különösen az iskolai háziolvasmányok egyidőben és több példányban való biztosításának nehézségeivel. Rully János, a Radnóti-gimnázium tanára hangot adott annak a kívánságnak, hogy

a régebbi Baross- és Klauzál-gimnáziumok anyagából egyesített, mintegy 10.000 kötetes gimnáziumi könyvtárak kiváltású könyvtárost kapjon.

A vita során megbeszélésre kerültek a szegedi városi fiókkönyvtárak, valamint az üzemi-szakszervezeti és üzemi-szakkönyvtárak problémái is. Ezekkel kapcsolatban számos hibát, mulasztást tártak föl a hozzászólók. Ezekből ki-tűnt, hogy

mind a fiókkönyvtárak, mint az üzemi könyvtárak terén sok tennivaló vár a szegedi könyvtárpolitikai irányítóra.

Az értekezlet, mely mindvégig az elvtársias együttműködés, egyben a szókimondó ösztönesség légkörében folyt le, nagy lépést jelent előre azon az úton, mely Szeged dolgozóinak, könyvszerető olvasóinak, tanulóinak és tudományos kutatóinak a minél több és jobb könyvhöz való juttatásához visz.